

ISSN 2307-3031

НАУКОВИЙ ВІСНИК
ХЕРСОНСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ

Серія
Економічні науки

Випуск
9-1/2014

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 7 грудня 2000 року № 2121/III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
2. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07. 2001 року № 2663-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
3. Бадзим О.С. Банківські операції : навч. посіб. / О.С. Бадзим, О.Г. Задніпровська, В.Г. Тичина ; Київ. нац. ун-т технологій та дизайну. – К. : КНУТД, 2010. – 134 с.
4. Банківські електронні послуги : навч. посібник / уклад. Б.П. Адамик ; Терноп. акад. народ. госп-ва, Інститут банківського бізнесу. – Тернопіль : Карт-бланш, 2005. – 95 с.
5. Банківські операції : підр. / заг. ред. А.М. Мороз ; ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана». – 3-тє вид., перероб. і доп. – К : КНЕУ, 2008. – 608 с.
6. Брегеда О. А. Ринок банківських послуг в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.04.01 / О.А. Брегеда ; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2002. – 16 с. – укр.
7. Васюренко О. В. Управление банковскими операциями: методология и практика : дис. ... д-ра экон. наук : 08.04.01 / О.В. Васюренко ; Харьковский гос. экономический ун-т. – Х., 1998. – 489 л.
8. Голуб В. Ф. Управління каналами збуту банківських продуктів на роздрібному ринку : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / В.Ф. Голуб ; Держ. податк. адмін. України, Нац. ун-т держ. податк. служби України. – Ірпінь, 2008. – 20 с. – укр.
9. Онищенко В.О. Ринок банківських послуг: проблеми та інноваційні напрями розвитку в Україні [Текст] : монографія / Онищенко В.О., Птащенко Л.О. ; Полтав. нац. техн. ун-т ім. Ю. Кондратюка. – Полтава : [ПолтНТУ], 2010. – 300 с.
10. Перемены на восточном фронте: как работают отделения банков в зоне АТО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.prostobank.ua/depozity/stati/peremeny_na_vostochnom_fronte_kak_rabotayut_otdeleniya_bankov_v_zone_ato.
11. Ринок роздрібних банківських послуг: особливості формування та перспективи розвитку в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.04.01 / З.К. Сороківська ; Терноп. держ. екон. ун-т. – Тернопіль, 2006. – 20 с.
12. Руденко М.О. Аналіз діяльності банків України у сфері фінансових інвестицій // ISSN 1562-0905 Регіональна економіка. – 2009. – № 4. – С. 119-124.
13. Сороківська З.К. Ринок роздрібних банківських послуг: особливості формування та перспективи розвитку в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.04.01 / З.К. Сороківська ; Терноп. держ. екон. ун-т. – Тернопіль, 2006. – 20 с. – укр.

УДК 336.148

Мельничук Н.Ю.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів

Національної академії статистики, обліку та аудиту

ПРИЗНАЧЕННЯ КОНТРОЛЮ В БЮДЖЕТНІЙ СФЕРІ

Стаття присвячена дослідженню історичних аспектів становлення та розвитку контролю в Україні. Обґрунтовано суть дефініції «контроль» та її призначення в бюджетній сфері. Проаналізовано динаміку доходів і видатків державного та місцевих бюджетів. визначено причини неефективності контролю в бюджетній сфері.

Ключові слова: контроль, бюджет, управління, фінансові ресурси, органи управління, фінансовий контроль, бюджетні установи, бюджетне управління.

Мельничук Н.Ю. НАЗНАЧЕНИЕ КОНТРОЛЯ В БЮДЖЕТНОЙ СФЕРЕ

Статья посвящена исследованию исторических аспектов становления и развития контроля в Украине. Обосновано суть дефиниции «контроль» и его назначение в бюджетной сфере. Проанализирована динамика доходов и расходов государственного и местных бюджетов, определены причины неэффективности контроля в бюджетной сфере.

Ключевые слова: контроль, бюджет, управление, финансовые ресурсы, органы управления, финансовый контроль, бюджетные учреждения, бюджетное управление.

Melnichuk N.Y. PURPOSE OF THE CONTROL IN THE BUDGET SPHERE

The article is devoted to the investigation of the historical aspects of the formation and development of the control in Ukraine. The basic nature of the definition "control" and its purpose in the budget sphere is grounded. The income and charges behavior of state and local budgets is analyzed; the reasons of the control inefficiency in the budget sphere are defined.

Keywords: control, budget, management, bankroll, machinery of government, financial control, budget-funded organizations, budgetary authority.

Постановка проблеми. В сучасних умовах існування України як незалежної держави, яка буде розвинути ринкову економіку, особливу увагу необхідно приділити бюджетному менеджменту. Бюджетне управління коштами на загальнодержавному рівні вимагає злагодженого використання всіх функцій менеджменту. Традиційно серед цих функцій важливе місце посідає функція контролю. Саме від її ефективності залежить як існування держави, так і кожного громадянина зокрема.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Огляд наукових досліджень свідчить, що теоретичні та прак-

тичні засади контролю досліджували такі відомі українські вчені, як: М.Т. Білуха, Т.М. Боголіб, В.Д. Базилевич, В.Ф. Журко, П.І. Гайдупський, М.М. Каленський, Є.В. Калюга, О.А. Кириченко, Л.А. Костирко, В.І. Кравченко, В.М. Мельник, О.М. Петрук, І.Б. Стефанюк, О.О. Терещенко, В.М. Федосов, І.Я. Чугунов, А.В. Чупіс, В.О. Шевчук та ін.

Незважаючи на значний доробок учених, існує цілий ряд невирішених проблем, які потребують продовження розпочатих досліджень у сфері державного фінансового контролю, особливо в частині вивчення контролю в бюджетній сфері.

Постановка завдання. Основним завданням дослідження, результати якого наведено в статті, було визначення економічної суті та призначення контролю теорії та практики діяльності державних органів бюджетної сфери.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі розвитку країни особливої актуальності набуває питання вдосконалення управління, однією із важливих функцій якого є контроль. Держава не може нормально функціонувати і розвиватися без чітко організованої системи контролю за виробництвом, розподілом і перерозподілом суспільного продукту та іншими сферами суспільного життя в державі. Контроль є невід'ємним елементом надбудови суспільства, який зазнає серйозних змін у процесі розвитку його політичної системи, органів державного і господарського управління, законодавчої і виконавчої влади [5, с. 5].

Контроль пройшов тривалий шлях розвитку, який, як свідчать історичні дані, бере початок зі стародавніх часів. Історія вказує на існування контролю ще в умовах, де рід був головним виробничим осередком, що базувався на суспільній власності на засоби виробництва і колективній праці [1, с. 21].

Значний вплив на розвиток контролю в Україні відіграло козацтво, яке виникло в кінці XV століття. З кінця XVII століття починається втручання Росії у фінансові справи України, на початку XVIII було встановлено контроль над її фінансами, а з 1764 року, після скасування в Україні гетьманства, фінансово-грошова система її була об'єднана з фінансово-грошовою системою Росії. З цього часу історію державного фінансового контролю в Україні вивчали в складі фінансової системи Росії [12].

Входячи до складу Російської імперії, Україна не мала власних органів контролю. Контрольні функції, як і на всій території Росії, виконувало, згідно з Положенням про місцеві контрольні установи від 3 січня 1866 року, Управління державного контролю, яке працювало при Міністерстві фінансів. З 1919 до 1937 року органи контролю неодноразово реорганізовувались, але функції контролю залишились незмінними. З 1937 до 1956 року фінансовий контроль в Україні почало здійснювати Контрольно-ревізійне управління Наркомату, пізніше Міністерства фінансів СРСР. У 1956 році Контрольно-ревізійне управління було створене у складі Мінфіну України. Після здобуття Україною незалежності виникла потреба у підвищенні ролі державного фінансового контролю, і у 1993 році прийняли Закон України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні».

Указом Президента України від 27.08.2000 року № 1031 «Про заходи щодо підвищення ефективності контрольно-ревізійної роботи» Головному контрольно-ревізійному управлінню України надано статус центрального органу виконавчої влади. Відповідно до Указу Президента України від 09.12.2010 № 1085/2010 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади», Головне контрольно-ревізійне управління України реорганізовано у Державну фінансову інспекцію України [12].

Що ж стосується самої дефініції поняття «контроль», то єдиного визначення воно не має.

Одні вважають, що контроль передбачає існування взаємозв'язків, які проявляються в активному впливові контролю на більш ефективне використання фінансових ресурсів, у ліквідації перешкод оптимального функціонування всіх ланок фінансової системи [11, с. 89]. Інші дослідники вважають, що

контроль спрямований на встановлення помилок і обмеження нагромадження їх у діяльності менеджера організацій [9, с. 248]. М.Д. Погосян визначає контроль як сукупність регулярних і безперервних процесів, за допомогою яких їхні учасники в легітимній формі забезпечують ефективне функціонування державного сектора, а також діяльність інших суб'єктів, що здійснюють господарську діяльність, незалежно від форм власності [10, с. 103].

На сьогодні контроль проявляється як функція системи управління суспільними процесами. Це стосується переважно соціального управління, політичного керівництва держави. Крім того, контроль дисциплінує працівників апарату управління, дає можливість об'єктивно оцінювати рівень їхньої компетентності і відповідальності, сприяє поширенню позитивної практики роботи [5, с. 5]. Тому, зважаючи на зазначене, поняття контролю можна досліджувати з двох сторін (рис. 1). Такий підхід дозволяє дослідити контроль в усіх його проявах.

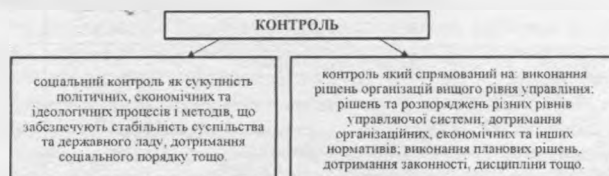

Рис. 1. Тракткування сутності дефініції поняття «контроль»

Джерело: складено автором

Відповідно до такого підходу можна виокремити кілька об'єктів контролю: 1) активи, що забезпечують доцільну працю людей у процесі господарської діяльності організації, і її зобов'язання: основні фонди, нематеріальні активи, матеріальні ресурси, фінансові ресурси, трудові ресурси; 2) бізнес-процеси та їх результати, які загалом формують фінансово-господарську діяльність організації: постачальницько-збутова, фінансово-збутова, виробнича, організаційна діяльність [14, с. 8–9].

На практиці існує багато видів контролю, які за кваліфікаційними ознаками можна поділити: за спрямуваннями впливу (зовнішній і внутрішній); за аспектами впливу (управлінський, фінансовий, господарський, технологічний); за виконанням завдань (стратегічний, поточний, оперативний); за суб'єктами контролю (ринок капіталів, колективні й колегіальні органи управління, державний і відомчий); за вирішенням завдань (лінійний, функціональний, операційний); за методами контролю (попередній, направляючий, фільтруючий, наступний); за механізмами регулювання й саморегулювання (контроль і самоконтроль).

Фінансовий контроль – це один із видів фінансової діяльності держави з перевірки суб'єктів господарювання всіх форм власності шляхом застосування встановлених чинним законодавством методів контрольно-діяльності для виявлення недоліків у фінансовій звітності підприємств, установ, організацій в процесі створення, розподілу, використання грошових фондів [15].

Л.А. Савченко фінансовим контролем називає діяльність державних органів і недержавних організацій (наділених відповідними повноваженнями), що спрямована на забезпечення законності, фінансової дисципліни, раціональності в ході мобілізації, розподілу та використання фінансових ресурсів держави [13, с. 218].

Фінансовий контроль є матеріальним вираженням контрольної функції. Одним із видів фінансового контролю є державний фінансовий контроль.

Державний фінансовий контроль – це здійснювана з використанням специфічних організаційних форм і методів діяльність державних органів, а в ряді випадків і недержавних, наділених законом відповідними повноваженнями, з метою встановлення законності та достовірності фінансових операцій, об'єктивної оцінки економічної ефективності фінансово-господарської діяльності і виявлення резервів її підвищення, збільшення надходжень до бюджету і збереження державної власності [8, с. 5]. Інші науковці вважають, що це особливий вид діяльності державних органів (регламентований відповідними

нормативно-правовими актами), спрямований на перевірку (дослідження) дотримання законності, раціональності та ефективності планування, надходження, розподілу й використання державних ресурсів у процесі державного управління, забезпечення компетентних органів влади та громадськості достовірною інформацією про попередження, виявлення та усунення фінансових правопорушень, а також виконання інших функцій, що сприяють зміцненню економічної безпеки держави [2, с. 42].

Головною складовою державного фінансового контролю є бюджетний контроль. У літературних джерелах під ним розуміють нагляд контрольних органів за виконанням бюджету, доцільністю діяльності фінансованих державою установ (організацій,

Таблиця 1

Доходи зведеного, державного та місцевих бюджетів у січні-червні 2011-2014 років [4, с. 25]

Показники	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2014 рік проти 2013 року	
					Абсолютний приріст, млрд грн	Темп приросту, %
Зведений бюджет, млрд грн, зокрема:	177,8	208,8	211,1	224,5	13,4	6,4
– загальний фонд:	152,7	178,7	181,7	190,7	9,0	5,0
– спеціальний фонд:	25,1	30,1	29,4	33,8	4,4	15,0
Державний бюджет (без урахування міжбюджетних трансфертів), млрд грн, зокрема:	138,0	162,3	161,9	174,9	13,0	8,0
частка у доходах зведеного бюджету, %	11,1	11,1	11,0	11,9	х	х
– загальний фонд:	119,7	140,7	141,7	151,9	10,2	7,2
– спеціальний фонд:	18,3	21,6	20,2	23,0	2,8	13,9
місцеві бюджети (без урахування міжбюджетних трансфертів), млрд грн, зокрема:	39,8	46,5	49,2	49,6	0,4	0,8
частка у доходах зведеного бюджету, %	22,3	22,3	23,0	22,1	х	х
– загальний фонд:	33,0	38,0	40,0	38,8	-1,2	-3,0
– спеціальний фонд:	6,8	8,5	9,2	10,8	1,6	17,4

Таблиця 2

Видатки зведеного, державного та місцевих бюджетів за січень-червень 2012-2014 років [4, с. 38]

Роки Видатки	2012 рік			2013 рік			2014 рік		
	Річний план, млн грн	Факт, млн грн	Виконання, %	Річний план, млн грн	Факт, млн грн	Виконання, %	Річний план, млн грн	Факт, млн грн	Виконання, %
Зведений бюджет, зокрема:	494 369,0	216 923,7	43,9	537 851,8	239 135,8	44,5	574 915,0	244 241,5	42,5
– загальний фонд:	416 115,9	187 147,6	45,0	450 809,8	212 259,3	47,1	470 292,5	216 052,1	45,9
– спеціальний фонд:	78 253,1	29 776,1	38,1	87 042,0	26 876,5	30,9	104 622,5	28 189,4	26,9
Державний бюджет (без урахування міжбюджетних трансфертів), зокрема:	288 911,6	118 501,9	41,0	306 051,2	131 605,7	43,0	322 904,1	135 066,0	41,8
– загальний фонд:	238 910,6	97 880,2	41,0	253 125,1	114 538,3	45,2	259 594,7	118 549,9	45,7
– спеціальний фонд:	50 001,0	20 621,7	41,2	52 926,1	17 067,4	32,2	63 309,4	16 516,1	26,1
Місцеві бюджети (без урахування міжбюджетних трансфертів), зокрема:	205 457,4	98 421,8	47,9	231 130,5	107 530,1	46,5	252 010,9	109 175,5	43,3
– загальний фонд:	177 205,3	89 267,4	50,4	197 070,4	97 721,0	49,6	210 697,8	97 502,2	46,3
– спеціальний фонд:	28 252,1	9 154,4	32,4	34 060,1	9 809,1	28,8	41 313,1	11 673,3	28,3
Державний бюджет (з урахуванням міжбюджетних трансфертів), зокрема:	398 994,8	168 054,3	42,1	424 642,0	185 446,6	43,7	451 070,7	197 559,4	43,8
– загальний фонд:	342 004,7	146 326,6	42,8	363 884,4	167 294,8	46,0	377 626,4	176 233,1	46,7
– спеціальний фонд:	56 990,1	21 727,7	38,1	60 757,6	18 151,8	29,9	73 444,3	21 326,3	29,0
Міжбюджетні трансферти, разом	110 083,2	49 552,4	45,0	118 590,8	53 840,9	45,4	128 166,6	62 493,4	48,8

підприємств, програм), правомірністю фінансових операцій, дотриманням державних інтересів у бюджетній сфері [7, с. 58].

Бюджетний контроль являється об'єктивно зумовленою складовою процесу управління економічною діяльністю та однією з функцій управління бюджетною системою [6, с. 364]. Таким чином, контроль можна розглядати як функцію бюджету, яка відображає, наскільки своєчасно і повною мірою фінансові ресурси надходять у розпорядження держави.

Основу контрольної функції бюджету складає рух бюджетних коштів, які відображаються у доходах (табл. 1) та видатках бюджету (табл. 2).

Як свідчать дані таблиці 1, найсуттєвішою зміною в структурі доходів як зведеного, так і державного бюджетів щодо відповідного періоду попереднього року стало значне зменшення частки податкових надходжень (на 5,0 в. п. та 5,8 в. п. відповідно). Це пов'язано, як зазначено вище, зі збільшенням такого джерела неподаткових надходжень, як перерахування коштів НБУ до бюджету.

Крім того, структурні зміни відбулись і в сегменті самих податкових надходжень, що пов'язано зі зменшенням частки всіх основних податкових джерел. Так, щодо зведеного бюджету ці показники становлять: податок на прибуток підприємств зменшився на 3,5 в. п., ПДВ – на 0,6 в. п., акцизний податок – на 0,1 в. п., податки на зовнішні операції та міжнародну торгівлю й податок на доходи фізичних осіб – на 0,9 в. п.

Як свідчать дані таблиці 2, наведений рівень виконання видатків зведеного бюджету на 2,0 в. п. нижчий за показник попереднього року. Основним чинником цього було зменшення як рівня виконання видатків як загального фонду, так і видатків спеціального фонду – на 1,2 в. п. та 4,0 в. п. відповідно. Темпи зростання видатків зведеного бюджету зменшилися на 8,1 в. п. порівняно з минулорічним показником і становили 102,1%.

Загалом дані таблиць 1–2 показують, що головною особливістю структури доходів та видатків бюджету є високий рівень централізації фінансових ресурсів в

руках держави, а централізація завжди означає підзвітність і створює передумови для організації державного фінансового контролю зверху до низу. Такий підхід в побудові системи контролю в бюджетній сфері є концептуально невірним. Недосконалість полягає в тому, що нині мета та завдання такого контролю поставлені таким чином, що при їх реалізації не забезпечується його ефективність (рис. 2).

Як помітно з рисунку 2, головним недоліком сучасного підходу є невідповідність визначеної мети та поставлених завдань тому рівневі, на якому вони починають діяти. Це призводить до того, що результат, до якого прагнуть, розрахований лише на короткострокову перспективу і таким чином не може забезпечити ефективність контролю в майбутньому.

На підтвердження тому, що сучасний підхід є недосконалим та розрахований на короткострокову перспективу, свідчить також положення Бюджетного кодексу України, в якому зазначено: «Контроль за дотриманням бюджетного законодавства спрямований на забезпечення ефективного і результативного управління бюджетними коштами та здійснюється на всіх стадіях бюджетного процесу його учасниками, а також забезпечує [3]: оцінку управління бюджетними коштами (включаючи проведення державного фінансового аудиту); правильність ведення бухгалтерського обліку та достовірність фінансової і бюджетної звітності; досягнення економії бюджетних коштів, їх цільового використання, ефективності й результативності в діяльності розпорядників бюджетних коштів шляхом прийняття обґрунтованих управлінських рішень; проведення аналізу та оцінки стану фінансової та господарської діяльності розпорядників бюджетних коштів; запобігання порушенням бюджетного законодавства та забезпечення інтересів держави у процесі управління об'єктами державної власності; обґрунтованість планування надходжень і витрат бюджету».

Що ж стосується фінансової звітності контролюючих органів про результати перевірок та ревізій, то вона включає в себе такі підpunkти: загальні відомості про проведені контрольні заходи; відомості про виявлені фінансові порушення; вжиті заходи за результатами контрольних заходів; відомості про стан усунення фінансових порушень. Така форма звітності притаманна як для макро-, так і мікро- рівнів й не передбачає результату на перспективу. Така тенденція ще раз підтверджує недосконалість побудови сучасного підходу контролю в бюджетній сфері.

Окрім того, незважаючи на досить широкі повноваження Державної фінансової інспекції (один з органів контролю в бюджетній сфері) можна зазначити, що вона зовсім не контролює дохідну частину бюджетів. Це пов'язано з тим, що знову ж таки поставлені чинним законодавством завдання перед контролюючими органами є вибірковими і такими, що не охоплюють всю сферу державних фінансів.

На нашу думку, контроль в бюджетній сфері повинен бути побудований таким чином, щоб передбачати результат в майбутньому. Це дасть можливість виявити слабкі місця у сферах економіки, соціального забезпечення та вказати на можливості подолання існуючих проблем й спрогнозувати результат на майбутнє.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, контроль в бюджетній сфері можна аналізувати з таких позицій, як: кінцева стадія процесу управління; невід'ємна складова процесу прийняття і реалізації управлінських рішень; самостійна функція управління; процес забезпечення та досягнення цілей.

Рис. 2. Підходи щодо ефективності контролю в бюджетній сфері

Джерело: складено автором

Призначення контролю в бюджетній сфері надзвичайно велике, адже саме цей вид контролю спрямований на виявлення відхилень у формуванні та використанні фінансових ресурсів централізованого фонду, а також своєчасне прийняття корегувальних заходів, результат яких дасть можливість спрогнозувати ситуацію в майбутньому та уникнути негативних явищ.

На сьогодні в Україні контроль в бюджетній сфері побудований таким чином, що підконтрольні об'єкти та контролюючі органи входять до єдиної системи контролю. Для того, щоб контроль в бюджетній сфері був більш ефективним необхідно, щоб в цій системі діяли також органи зовнішнього бюджетного контролю (громадські організації, окремі фахівці на основі добровільності, засоби масової інформації). Запровадження громадського бюджетного контролю в досліджуваній сфері є саме тим важелем, який спроможний виявити і попередити порушення бюджетного законодавства та забезпечити результат на майбутнє.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бариніна М.В. Уроки шведської, або Тривалий шлях від «елементів аудиту» до повноцінного аудиту державних фінансів за міжнародними стандартами / М.В. Бариніна // Фінансовий контроль. – 2008. – №4. – С. 19–24.
2. Басанцов І.В. Розвиток державного фінансового контролю в умовах ринкової економіки України : дис. ... канд. екон. наук / І.В. Басанцов. – Національний університет Державної податкової служби України, 2008. – 382 с.
3. Бюджетний кодекс України. Закон України від 08.07.2010 р. № 2456 –VI. – Київ : АЛЕРТА; КНТ; ЦУЛ. – 2010. – 110 с.
4. Бюджетний моніторинг: аналіз виконання бюджету за січень – червень 2014 року / В.В. Зубенко, І.В. Самчинська, А.Ю. Рудик та ін. : ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-І) впровадження», USAID. – К., 2014. – 76 с.
5. Гуцаленко Л.В. Державний фінансовий контроль : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л.В. Гуцаленко, В.А. Дерій, М.М. Коцупатрий. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 424 с.
6. Дем'янишин В.Г. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України : монографія / В.Г. Дем'янишин. – Тернопіль : ТНЕУ, 2008. – 496 с.
7. Дмитренко Г.В. Державний фінансовий контроль – складова система державного управління / Г.В. Дмитренко // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 7. – С. 57–59.
8. Кочерин Е.А. Контроль в системе управления социалистическим производством. Вопросы теории и практики / Е.А. Кочерин. – М. : Экономика, 1982. – 216 с.
9. Мартиненко М.М. Основи менеджменту : підруч. / М.М. Мартиненко. – К. : Каравела, 2005. – С. 247–248.
10. Погосян Н.Д. Правовой статус высших органов финансового контроля Великобритании, Франции, Германии и Польши / Н. Д. Погосян // Государство и право. – М., 1998. – № 2. – С. 103–111.
11. Поплавська Т. Від сильних місцевих бюджетів – до заможної держави / Т. Поплавська // Фінансовий контроль. – 2007. – № 3. – С. 36–38.
12. «Про органи Держфінінспекції України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dkr.gov.ua/kru/uk/publish/article/84005>.
13. Савченко Л.А. Законодавче закріплення поняття фінансового контролю, завдань органів фінансового контролю та принципів їх діяльності / Л.А. Савченко // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – К., 2000. – № 3. – С. 215–225.
14. Соколов Б.Н. Системы внутреннего контроля (организация, методики, практика) / Б.Н. Соколов, В.В. Рукин. – М. : ЗАО «Издательство «Экономика», 2007. – 442 с.
15. Фінансовий контроль [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/фінансовий_контроль.

УДК 368.027:330.14

Опешко Н.С.

аспірант кафедри фінансів та кредиту
Харківського національного університету будівництва та архітектури

РОЗРОБКА МЕТОДИЧНОГО ПІДХОДУ ДО ПРОГНОЗУВАННЯ ДОСТАТНОСТІ КАПІТАЛУ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

У статті розкрито сутність поняття «достатність капіталу страхової компанії». Визначено теоретичні аспекти оцінки достатності капіталу страховика відповідно до вимог Директиви Solvency II. Розроблено методичний підхід до прогнозування достатності капіталу страхової компанії з урахуванням стохастичних процесів у діяльності страховика: темпів зростання страхових премій та рівнів виплат за класами страхування.

Ключові слова: достатність капіталу, необхідний капітал платоспроможності, наявний капітал, класи страхування.

Опешко Н.С. РАЗРАБОТКА МЕТОДИЧЕСКОГО ПОДХОДА К ПРОГНОЗИРОВАНИЮ ДОСТАТОЧНОСТИ КАПИТАЛА СТРАХОВОЙ КОМПАНИИ

В статье раскрыта сущность понятия «достаточность капитала страховой компании». Определены теоретические аспекты оценки достаточности капитала страховщика в соответствии с требованиями Директивы Solvency II. Разработан методический подход к прогнозированию достаточности капитала страховой компании с учетом стохастических процессов в деятельности страховщика: темпов роста страховых премий и уровней выплат по классам страхования.

Ключевые слова: достаточность капитала, необходимый капитал платежеспособности, имеющийся капитал, классы страхования.

Opeshko N.S. DEVELOPMENT OF THE METHODOLOGICAL APPROACH TO FORECASTING CAPITAL ADEQUACY OF INSURANCE COMPANY

The article defines the essence of the capital adequacy of the insurance company. Theoretical aspects of estimation the capital adequacy of the insurer in accordance with the requirements of the Directive Solvency II are discussed. Methodological approach to forecasting the capital adequacy of the insurance company based on stochastic processes in the insurer (growth rates of insurance premiums and levels of insurance claims) is developed in the article.